

(Заканчэнне. Пачатак у папяр. нумарах.)

Але пачатку існавання калоніі ўсё грамадскае жыццё ў ёй адбываляса на валійскай мове. Былі заснаваны валійскія газеты і валійскамоўныя школы. Спачатку адзіным падручнікам была Біблія, потым мясцовы настаўнік склаў першую чытанку на валійскай мове. Болышасць дзяцей, выхаваных у

Традыцыйны валійскі фестываль Айстэдвод у калоніі, 1880-ыя

калоніі з 70-х па канец 90-х, былі валійскімі манаглогамі.

Калонія кіравалася дэмакратычна: там была канстытуцыя, рада, абраны кіраўнік і заканадаўства, зноў жа складзена па-валійску. Пра такія речы ў самім Уэльсе людзі тады маглі толькі марыцца. У калоніі былі распаўсяджены кааператывы для вядзення сельскагаспадарчых работ, камунальных і сацыяльных праектаў.

Але з ростам дабрабыту і засвяеннем новых тэрыторый з'явілася новая проблема. Жорсткі жарт гісторыі: каланісты пачалі ўсё глыбей пагружацца ў сітуацыю, ад якой з'ехалі з Брытаніі: падпрадкаўанаць знешній уладзе, пагарджанне з боку гэтай улады валійскай мовай і іміграцыя носят бітую іншыя моў і культур - толькі дзейныя асобы на гэты раз змяніліся. Як ужо адзначалася, аргентынскі ўрад заахвочваў іміграцыю, і ў 1895 годзе замежнікі складалі чвэрць насельніцтва краіны. Інструментам "аргентынізацыі" мільёнаў замежнікаў павінны былі стаць школа і служба ў войску.

Напачатку кіраўніцтва краіны асабліва не ўмешвалася ў справы калоніі. З цягам часу, аднак, Аргентына, незадаволеная ізаляцыянізмам каланісту,

З'ехаць, каб застацца

Валійская эміграцыя ў Патагонію дзеля захавання ўласнай нацыянальна-культурнай ідэнтычнасці

У сярэдзіне 20 стагоддзя культурнае валійскае жыццё знаходзілася ў стагнацыі. Першай і нярэдкай адзінай мовай дзяцей усё часцей рабілася іспанская. Скарацілася наведванне царквы, эканамічны складанасці зменшилі магчымасць правядзення культурных мерапрыемстваў. Сярэдняя валійская школа зачынілася ў 1950 годзе з-за недахопу вучняў. У перыяд аргентынскай дыктатуры канца 70-х - пачатку 80-х дзецям было забаронена даваць валійскай імёны. Распаўсядженасць валійскай мовы ў Патагоніі істотна

у 1965-ым яны ладзіцца рэгулірна (сёння - у чатырох гарадах). У 1997 годзе ў правінцыі была запушчана спецыяльная праграма адраджэння валійскай мовы. Яна фінансуецца урадам Уэльса, Валійска-аргентынскім таварыствам і Брытанскай Радай у Уэльсе. У межах праграмы праводзяцца мовынныя курсы і валійскамоўныя мерапрыемствы. Выкладчыкі мовы з Патагоніі маюць магчымасць ездзіц на стажыроўкі ў Уэльс.

Зараз у правінцыі Чубут ёсць валійскамоўныя дашкольныя установы, дзеяльніча-

дкаў. З'явілася валійскамоўнае зневаженне некаторых гарадоў, у перспектыве - дзвінкоўныя радыёпрограмы на мясцовай ФМ станцыі і адкрыццё яшчэ адной валійскамоўнай школы ў Андах.

Сёння населеніцтва правінцыі Чубут складае каля 550 тысяч чалавек, з якіх, як паведамляе, што маюць валійскіх працоўнікаў. Адна з краін паведамляе, што колькасць валійскамоўных у Чубуте складае 5 тысяч чалавек, іншая - што ва ўсёй Аргентыне жыве каля 25 тысяч носітаў мовы.

Гэты гісторычны нарыс, натуральна, не меў на мэце аналіз магчымасцяў заснавання беларускай калоніі. Ды і саму неабходнасць гэтага можна, вядома, паставіць пад пытанне. Наш час, хоць і трывожны ў плане стану беларускай мовы, адначасова абязае і пэўныя перспектывы. Так што має рапоцуць той, хто падумае, што рабіць Беларусь трэба ў Бела-

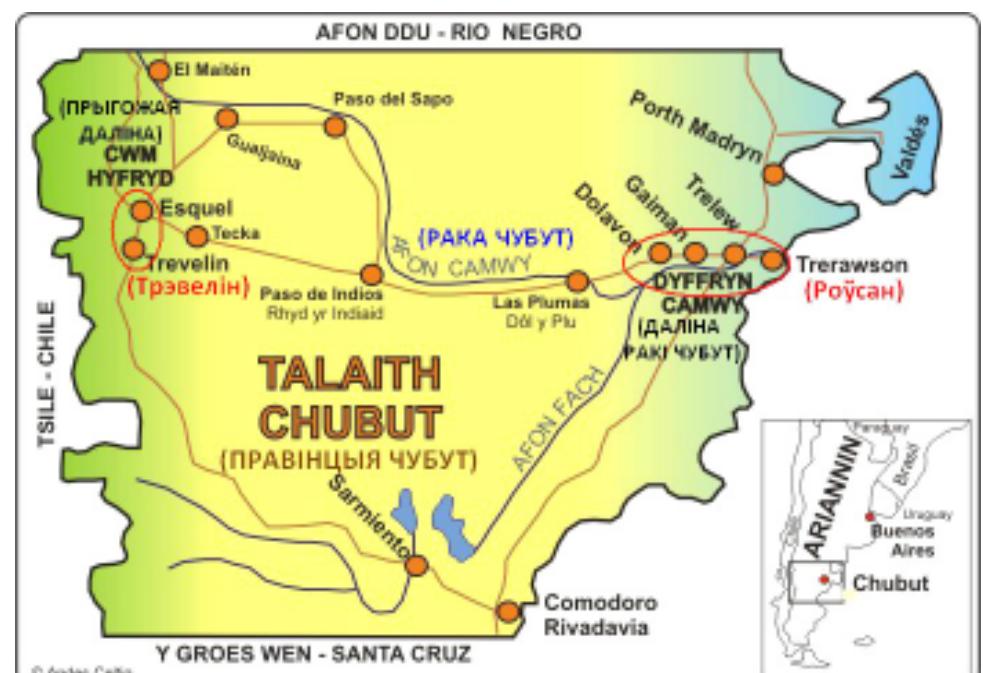
Адзін з Айстэдводаў у Чубуте сёння

скарацілася, у пачатку дзеяністых моладзь на ёй амаль не размаўляла.

Магло падацца, што гэта канец новага Уэльса ў Патагоніі, але гісторыя зноў прадставіла свой цыклічны характар. Калі ў 50-я гады было праведзена мала традыцыйных фестываляў мастацтваў Айстэдвод, то пасля святкавання стогоддзяга юбілею калоніі

юць курсы валійскай мовы для дзяцей і дарослых, у тым ліку прафесіянальныя курсы. У 2013 іх наведала амаль тысячя чалавек. Мова як прадмет вывучаецца ў шэрагу школ, адчынілася і пачатковая школа, дзе ўсё выкладанне вядзецца па-валійску і па-іспанску. Папулярнасць валійскай мовы і культуры расце, нават сярод людзей, у якіх няма валійскіх пра-

русаў. Але... той жа прыклад Валійскай калоніі вучыць, што гісторыя можа рабіць сюрпризы, прычым не заўжды прыемныя. Ну і ўвогуле, ці не прыемна было б усведамляць, што дзесьці і далёка ёсць яшчэ адна сапраўдная беларуская тэрыторыя ці нават дзяржава? Калі б яна сапраўды існавала, то галоўнае, каб яна была насамрэч яшчэ адной, а не адзінай.

Карта правінцыі Чубут. Акрамя беларускай, надпісы на карце - на валійскай і іспанскай мовах. Эліпсамі паказаны асноўныя месцы расселення валійцаў. DYFFRYN CAMWY – Даліна ракі Чубут, CWM HYFRYD – Прыгожая даліна, AFON CAMWY – рака Чубут.

Валійская царква Bethel (Бэтэль) у Тревеліне

У 1899 годзе зноў здарыліся жахлівія паводкі. Гэта падштурхнула больш за дзве сіцы расцяраваных у іспанізациі валійцаў з'ехаць у Канаду. Многі з перасяленцаў не мелі дастаткова сродкаў на эміграцыю, і гроши для іх збиралі ў Брытаніі, адным са спонсараў быў нават Прынц Уэльскі. Спрыяў выдзяленню зямлі для іх Дэвід Ллойд-Джордж, будучы прэм'ер-міністр Вялікобрытаніі, вялікі падаць на падрэзкі, які ў дзіцінстве размаўляў на валійскай мове.

Заява групы грамадзян Беларусі па вылучэнні кандыдатам у презідэнты Алены Анісім

Мы - за кансалідацыю грамадства на аснове незалежнасці і беларускасці!

Год назад мы абвесьцілі аб гатоўнасці вылучыць ад нацыянальна-патрыятычных сіл нашу кандыдатуру на выбарах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Гэта рашэнне было прадыктавана геапалітычнай сітуацыяй, калі адбыўся захоп часткі Ўкраіны і пачаліся закіды адносна такога ж лёсу і ў дачыненні да Беларусі, а таксама нежаданнем апазіцыі знаясці паразуменне і выйсці з гэтых выбары з адзінным кандыдатам.

Свае намаганні мы сканцэнтравалі на тым, каб кансалідаваць перакананых прыхільнікаў незалежнасці і данесці наш агульны голас да беларускай і міжнароднай грамадскасці, а таксама распачаць шырокі дыялог з узделам розных грамадскіх пластоў па найбольш важных і неадкладных пытаннях сучаснага развіція краіны.

Мы правялі ўсебеларускі кангрэс за незалежнасць, прынялі Маніфест у абарону незалежнасці Беларусі, арганізавалі аблеркаванне эканамічнай і палітычнай сітуацыі на паседжаннях адпаведных сесій.

Улічваючы ўсё вышэйсказанае, а таксама адсутнасць канкрэтных зменаў у выбарчым працэсе, мы прыйшлі да наступных высноў:

1) спыніць свой узел у кампаніі па вылучэнні кандыдатуры на пасаду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад нацыянальна-патрыятычных сіл у сёлетній выбарчай кампаніі.

2) сканцэнтраваць свае намаганні па кансалідацыі беларускага грамадства на аснове дыялогу і пашырэння кола падпісантаў тэксту Маніфеста ў абарону незалежнасці.

Запрашаем усіх суб'ектаў грамадска-палітычнай дзеінасці далучыцца да нашай пляцоўкі на карысць незалежнасці і дэмакратыі Беларусі!

30.06.2015 г.

Лявону Юрэвічу - 50

Лявон Юрэвіч нарадзіўся 30 чэрвеня 1965 г. у Менску. Скончыў Менскі педагагічны інстытут (1990), вучыўся ў аспірантуры Інстытута літаратуры Акадэміі навук Беларусі (1990—1993). З 1993 г. жыве ў ЗША. Працуе ў Нью-Ёркай публічнай бібліятэцы. Мае навуковую ступені магістра філалогіі і магістра бібліятэчнай справы. Сябар Беларускага Інстытута Навук і Мастацтваў Нью-Ёрку, а таксама рэдакцыйнай калегі часопіса «Запісы БІНІМ» і кніжнай серыі «Беларуская Мемуарная Бібліятэка». Радны БНР.

Л. Юрэвіч даследуе беларускую культуру і літаратуру на эміграцыі.

Суўкладальнік бібліографіі «Францішак Скарына: жыццё і дзейнасць» (Менск, 1995), падрыхтаваў да выдання кнігі: Барыс Рагуля «Беларускае студэнцтва на чужыне» (Лондан, Канада; Нью-Ёрк, 1996; Менск, 2006), «Эквівалент: Зборнік эміграцыйнай гісторычнай прозы» (Менск, 2005), «Каханы горад: Зборнік эміграцыйнай прозы» (Менск, 2006), а таксама зборы працаў Уладзіміра Дудзіцкага «Напярэймы жаданні» (Нью-Ёрк, 1994) і «Творы» (Менск, 2010), Міколы Цэлеши «Хмара над Бацькаўшчынай» (Нью-Ёрк, 1995), Лявона Крывічаніна «Беларусізацыя пад №» (Нью-Ёрк, 1998); Юркі Віцебіча «Антыбальшавіцкія паўстанні і партызанская барацьба на Беларусі» (Нью-Ёрк, 1996; Смаленск, 2007) і «Лішоно Габою Бійрушалайм: даваенная проза» (Менск, 2011), Антона Адамовіча «Творы» (Нью-Ёрк, 2003). Браў узел у працы над выданнімі: Мікола Панькоў «Хроніка беларускага жыцця на чужыне 1945-1984» (Менск, 2001) і інш.

Аўтар кніг: «Архіўная кніга» (Нью-Ёрк, 1997); «Жыццё пад агнём: Партрэт беларускага веначальніка і палітычнага дзеяча Барыса Рагуля на фоне яго эпохі» (Менск, 1999), «Каментары: Літаратуразнаўчая артыкулы» (Менск, 1999), «Беларуская мемуарыстыка на эміграцыі» (Нью-Ёрк, 1999), «Вырваныя бачыны: Да гісторыі Саюза Беларускай моладзі» (Менск, 2001), «Літаратурны рух на эміграцыі» (Менск, 2002), «Мемуары на эміграцыі» (Менск, 2005), «Летапісны звод сусвету Чалавека Сведамага: Гісторыя газетаў «Бацькаўшчына» і «Беларус» (1947—2000)» (Менск, 2006), «Шматголосы эпістолярны» (Менск, 2012), саўтар кнігі «Вяртання маўклівай споведзі» (Менск, 1994).

Аўтар артыкулаў у амерыканскіх энцыклапедыях. *Bikipeida.*

ЛЯВОНУ ЮРЭВІЧУ на 50-годдзе 30 чэрвеня 2015

Спасярод святочных дат сёння славім ПЯЦЬДЗЕСЯТЬ, дружна стукаем у звон: нарадзіўся наш Лявон. Мы ўсе ўдзичныя Лявону за тамы кніжнога плёну, і за ўсё багацце гэта - Многая, многая, многая лета!!!

Лінка Запруднік.

Хайрэ! Хайрэтэ!

Яўген Гучок

Днімі меў радасць і гонар ад падарунка ад Анатоля Канстанцінавіча Клышкі. Эта з дарчым подпісам "Новы запавет", што выйшаў у свет напрыканцы снежня мінулага года ў сталічным выдавецтве "Пазітыў-цэнтр" тыражом 3000 асобнікаў. Пераклад зроблены з грэцкага тэксту (паводле найаўтарытэтнейшага апошняга штутгардскага выдання) на сучасную беларускую мову, незалежна ад той ці іншай у нас канфесіі.

Анатоль Клышкі - чалавек, добра вядомы амаль у кожнай сям'і ў Беларусі. Ён стварыў не толькі беларускі "Буквар", але і рускі, і польскі (для рускамоўных і польскимоўных школ краіны). У свой час "Буквар" А. Клышкі на ВДНГ у Маскве быў узнагароджаны срэбрыным медалём, а на Міжнародных кірмашах ў Ляйпцигу - залатым, польскі буквар быў адзначаны як лепшы падручнік 2003 года. Тыраж яго буквароў - некалькі мільёнаў парабонікаў. Пра букварыста А. Клышку я пісаў калісці ў "Наставніцкай газете". Як педагогічна - творчая асаба ён мес некалькі дзесяткаў падручнікаў і дапаможнікаў для школ. А. Клышкі добра вядомы і як крытык і літаратуразнаўца, мовазнаўца і перакладчык. Ён перакладае з грэцкай, лацінскай, німецкай, польскай, украінскай і іншых моў.

Пералік яго прац у беларускай літаратурна-культурнай прасторы заняў бы не адну сторонку манышапкі. Пра букварыста А. Клышку я пісаў калісці ў "Наставніцкай газете". Як педагогічна - творчая асаба ён мес некалькі дзесяткаў падручнікаў і дапаможнікаў для школ. А. Клышкі добра вядомы і як крытык і літаратуразнаўца, мовазнаўца і перакладчык. Ён перакладае з грэцкай, лацінскай, німецкай, польскай, украінскай і іншых моў. Пералік яго прац у беларускай літаратурна-культурнай прасторы заняў бы не адну сторонку манышапкі.

- *Хайрэ! Хайрэтэ! (Радуйся! Радуйцеся!) Я знарок прывітаўся з Вамі, шаноўны Анатоль Канстанцінавіч, вітанием, якім па-грэцку віталіся даўнейшыя хрысціяніне. Ды і нагода. Вышаў Ваш пераклад Евангелля на беларускую літаратурную мову з грэцкага тэксту паводле найноўшых штутгардскіх выданняў.*

- Дзякую! Гэта сапраўды мая радасць. І як хацелася б, каб яна была і ў чытача. І, дзякую Богу, мне прыемна ўжо чуць першыя ўдзичныя водгугі.

І тут успамінаецца далёкі 1989 год, калі Іван Чыгрынаў, тады галоўны рэдактар часопіса "Спадчына" падтрымаў мою ініцыятыву друкаваць у часопісе пераклад Евангелля на беларускую мову. Але не ўсё так лёгка было. І намеснік галоўнага рэдактара Вольга Чыстава, спецыяльна хадзіла па дзволу ў ЦК Кампартыі Беларусі. Дазвол быў атрыманы.

- *Мяркую, у сваёй рабоце Вы карыстаціся як слоўнікамі памочнікамі, так і ўжо іншымі існімі перакладамі Евангелля.*

- Згодаю такія набытая неабходныя памочнікі: двухтомны "Древнегреческо-рускій слоўнік", падораны мне слынным мовазнаўцам Фёдарам Янкоўскім, куплены ў Маскве 4-х томны "Грэцка-польскі слоўнік" і зусім нядайна набытая 6-е выданне "Wörterbuch zum Neuen Testament" Вальтера Баўэрса.

Многія выданні Еван-

гелля на рускай, украінскай, польскай, німецкай, англійскай мовах.

І нарэшце штутгардскае выданне на грэцкай мове.

Праўда, выданне майго перакладу Новага Запавету зацягнулася. Але гэты час таксама прыдаўся для большага заглыблення праз навуковую літаратуру ў старажытны тэкст Евангелля, а таксама пошуку найбольш адпаведных слоў у роднай мове, якая таксама ўвесь час развівася. Для перакладчыка, як заўёсды, трэба: як найглыбей асягнуш мову, з якой перакладаецца твор, і мову, на якую перакладаецца.

- *Хацелася б пачуць прыклады.*

- Тое слова, якое, скажам, у Евангеллі паводле Іаана (14, 16, 26, 16, 7) падаецца як *Уцішыцель* (праваслаўны перакладчыкі і тут не малгі заўрніцу у руска-беларускі слоўнік, каб перакласіці па-беларуску *Суцішыцель*), але як апошнім часам высветлілася, яно не дакладнае, тут лепш падыходзіць слова *Абаронца*. І тут я хацеў бы нагадаць назыву свайго артыкула, апублікавана ў газеце "Звязда" ад 16 красавіка 2005 года - "У такіх кніг, як Святое Пісанне, ніяма апошніх перакладчыкаў".

Грэцкая мова Новага Запавету, як вядома, гэта не класічная мова грэцкіх пісьменнікаў, гэта так званая кайнэ - сфармаваная ў часі кіравання Аляксандра Македонскага і яго нащадкаў. Яна стала літаратурнаю і бытавою мовай ў басейне Міжземнага мора. У мове Новага Запавету ніяма цягі да класіцызму. Затое на ёй ліжыць пэўны адбітак, жывой, широка даступнай гутарковай мовы.

- *Але гэта патрабуе ад перакладчыка дадатковай адказнасці.*

- Скажу, мне прыемна, як сёння вельмі плённа працују над старажытнымі рукапісамі Новага Запавету аўтарытэтнейшыя вучоныя ў Германіі. Да вайны тады таксама найбольш грунтоўна вывучаўся старажытны тэксты. Толькі ў часе вайны актыўнізваўся праца ў ЗША. Цяпер цэнтр зноў перамясціўся ў Германію. І дзякуючы яму, мы маем выдатныя штутгардскія выданні Новага Запавету на грэцкай мове - неацэнныя матэрыялы для перакладчыка з мовы арыгіналу, а пераклады з перакладу). І тут не могу не адзначыць пераклад, зроблены ў грэцкай мове.

- *Ды і не прыклады гэта русіфікацыі? У трохтомным "Русско-белорускім слоўніку" (Мінск, "Беларуская энцыклапедыя" імя Петруся Броўкі, 1993) вы ўбачыце больш за трэћі дзесяткі рускіх складаных слоў, якія пачынаюцца з блага - і якія перакладаюцца беларускімі словамі з пачатковым добра.*

Ды навошта тады наміянае ад перакладчыка?

- *Калі ў нашай мове блага - гэта нядобры, кепскі, дрэнны...*

- Кажуць, у рускіх гаворках ёсьць слова *блага* у такіх жа значэннях, як і ў беларускай мове - *нядобры*. Але ж гэта ў дыялектце і, відаць, не без беларускага ўплыву. У беларускай мове - у літаратурнай і ў дыялектах *блага* ёсьць, толькі *нядобры*, кепскі, дрэнны і ніяк інакі. Не выпадкова з настойлівым царкоўным навязваннем *благаславені*, *благаслаўляць* і ў інш. у нас чарыдаўцаў.

Спакушаны - гэта па-рускую *сובלезнённы, совершённы*. І ніякіх іншых значэнняў. Руска-беларускія слоўнікі не даюць салага.

- *І гэта ў такім адказным месцы! Спакусіў сатана Ісусаў перакладзе Біблейскай камісіі БПЦ... Ды гэта ж скандал!*

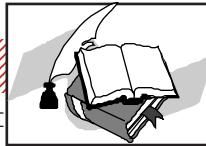
- Гэта ж перакладчыкі гэта падыходзіці ў адпаведнікі з між адвінавачваным (руск. обвиняемый) і адвінавачаным (руск. обвинённый).

- У працяг гэтага пасылу, шаноўны Анатоль Канстанцінавіч, можа бы яничкія прыклад да падайце.

- А цяпер адносна слова Госпад (а не Гасподзь). За гэта стаяць шэсць склону слова Госпад. Ці трэба нагадваць, што гісторыя гэтага слова сягае далёкіх часоў, і прыйшло яно з старажытнаславянскай і царкоўнаславянскай мовай разам з словамі хрысціянскай рэлігіі (пракр., грэх і інш.). Але, на жаль, падчас не вельмі дакладна гаворыцца ў нас пра уплыў стараславяншчыны на беларускую мову.

А трэба якраз падкрэсліць,

Бітве пад Палонкай - 355

Талака ў гонар 355-х угодкаў пераможнай Палонкаўскай бітвы

Баранавічы тыповая савецкая места, але наваколле даволі слайнае. Вось і скрыжаванне дарог пад вёскай Палонка мае сваю герайчную і слайную гісторыю. Менавіта тут войска Рэчы Паспалітай 28 чэрвеня 1660 года пад кіраўніцтвам гетмана Паўла Сапегі і ваяводы Стэфана Чарнецкага ўшчэнт разбіла армію маскоўскага ваяводы Івана Хаванскага. Сябры ТБМ на гэтым герайчным месцы двойчы ўстанаўлівалі памятныя знакі і шыльды. На жаль, гэта гісторычнае і культурніцкае месца наведваюць не толькі турысты і краязнаўцы, але і аматары іншага роду адпачынку, якія пакідаюць за сабой смецце, пакеты і пустыя бутэлькі. Іншыя, едучы да сваіх лесішчаў ў Баранавічы аўтобусам, таксама пакідаюць смецце са сваіх агародоў ля аўтобуснага прыпынку "Палонка", не гледзячы на тое, што адразу за прыпынкам усталяваны мармуровы памятны знак у гонар пераможнай бітвы. Раённая

жыллёва-камунальная гаспадарка своечасова не займаеца прыборкай тэрыторыі. Таму тут, як раз напярэдадні 355-х угодкаў Палонкаўскай перамогі, сабралася цэлая гара смеця. Вось чаму Баранавіцкія сябры ТБМ арганізавалі талаку па добраўпарадкаванні Палонкаўскай плошчы. З забруджанай тэрыторыі было вывезена 28 мяшкоў смеця, а ля памят-

нага знака пасадзілі кветкі.

Удзельнікі талакі пераканаліся, што неабходна звяртацца да саміх людзей, пісаць лісты ў жыллёва-камунальную гаспадарку і, магчымы, у рабенню міліцыю і санітарную станцыю, каб спыніць гэтае дзікунства і брыдкасць па замечванні слайной гісторычнай мясціны.

Анжэла Камбалава.

На камені-валуне пад Палонкай з'явіліся выявы гетмана Паўла Сапегі і ваяводы Стэфана Чарнецкага

Сёлета споўнілася 355 гадоў пе-раможнай Палонкаўской бітвы. 28 чэрвеня 1660 года менавіта ля вёскі Палонка (Баранавіцкі раён) войска Рэчы Паспалітай пад кіраўніцтвам гетмана Паўла Сапегі і ваяводы Стэфана Чарнецкага ўшчэнт разбіла армію маскоўскага ваяводы Івана Хаванскага. Перамога пад Палонкай стала пераломнім момантам у доўгай вайне (1654-1667) Рэчы Паспалітай супраць Расіі, казакоў і Швецыі.

У 1994 годзе з ініцыятывы краязнаўца Міхася Берната на месцы Палонкаўской бітвы быў усталяваны камень-валун з драўлянай шыльдана, якую мясцовыя вандалы хутка знішчылі, не гледзячы на яе асвяченне каталіцкім і праваслаўным святарамі. У 2000 годзе сябры Баранавіцкай Рады ТБМ усталявалі новую каляровую драўлянную шыльду ў гонар 340-х угодкаў Палонкаўскай перамогі. Але лёс і гэты драўлянай шыльды быў кароткі, бо праз 2 месяцы яе таксама зруйнавалі туцэйшыя манкуты. Грамадскасасьць Баранавічу неаднаразова падымаала пытанне аднаўлення металічнай шыльды на камені-валуне, асабліва напярэдадні 350-х угодкаў Палонкаўской бітвы, якія адзначаліся ў 2010 годзе. Але Баранавіцкі райвыканкам, куды мы звірталіся, не знайшоў сродкаў для металічнай шыльды. Таму грамадскія актыўніцты на працягу года арганізвалі

збор грашовых сродкаў і ўласнымі намаганнямі зрабілі на мармуровым камяні металічную шыльду ў гонар 350-х угодкаў знакамітай Палонкаўской бітвы 1660 года. Усталяванне памятнага знака суправаджалася і на гэты раз сваімі дзівосамі і здарэннямі. Спачатку прыбегла старшыня Палонкаўскай сельскага савета Ніна Кісель і падняла страшнны лямант. Яна выклікала міліцыю, бо ўсталяванне памятнага знака, на яе думку, было арганізавана без дазволу мясцовай улады. Старшыня Баранавіцкай Рады ТБМ Віктар Сырыца і краязнавец Міхась Бернат патлумачылі маёру Вячаславу Таўкачову, што яны даслалі яшчэ раней змест шыльды ў Палонкаўскі сельскі савета, што гэта не ўсталяванне новага знака, а аднаўленне старой шыльды, дазвол на якую мясцовая ўлада дала яшчэ ў 1994 годзе. Міліцыя, на дзіве, паводзіла сябе вельмі каректна і ўважана, выслушоў-

Віктар Сырыца,
старшыня Баранавіцкай
Рады ТБМ.

Памяці Ўладзіміра Санько

Калегі, сябры выказываюць глыбокія шчырыя спачуванні ўраджэнцу вёскі Вялікая Сліва Слуцкага раёна, пісьменніку, доктару народнай медыцыны, сталому аўтару газеты "наша слова" Санько Валеру Аляксееўчу ў сувязі са смерцю брата Ўладзіміра, жыхара горада Капыля.

Шафёр, інжынер, дырэктар аўтапрадпрыемства, аўтабазы, завода ЖБІ, кіраўнік гарэжнага кааператыва Санько Уладзімір Аляксееўч, 1940 г.н., дзе б ні працаваў (на Случчыне, у ГДР, Магілёве, Нарыльску, Енісейску Краснайярскага края, на Капыльшчыне), усёды быў уважлівы і прынцыпавы, чулы і аб'ектыўны, карыстаўся аўтарытэтам. Ён усё жыццё ўсёды памагаў беларусам, барапіў Беларусь.

Боль страты няхай вылечвае час у блізкіх памерлага. Пастаянная памяць людзей, любоў дзяцей і ўнукаў няхай памагаюць Уладзіміру Санько лепей пачувацца ў неаб'емнасці Таго свету.

Бляск і трагедыя філосафа

23 чэрвеня 2015 года ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адбылася презентацыя кнігі вядомага даследчыка Анатоля Астапенкі "Мікалай Крукоўскі. Бляск і трагедыя філосафа", якая выйшла ў выдавецтве "Харвест".

Мікалай Крукоўскі (1923-2013) - сучасны філософ і культуролаг, прафесар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і Ўніверсітэта культуры. Аўтар шэрагу навуковых манаграфій і больш чым 150 артыкулаў. Даследаваў праблемы філософіі, культуралогіі, эстэтыкі. Творца арыгінальнай канцепцыі беларускай нацыянальной ідэі.

З 1998 года ён з'яўляўся навуковым супрацоўнікам

(на 1/2 стаўкі) ў нацыянальным навукова-асветным цэнтры імя Францішка Скарыны.

Досьць часта М. Крукоўскі выказываў крытыку ў дачыненні да дзеянасці мадэрністкага філосафа Валяніціна Акудовіча, творчага аўтанданні "Бум-Бам-Літ", рэдакцыі часопіса "Архе" і кіраўніцтве Еўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэта.

Кніга мае наклад 1000 асобнікаў. Маастацкае афармленне серыі, якая заснавана ў 2012 годзе, зроблена Б.І. Клюйка.

На мерапрыемстве выступалі Васіль Якавенка, Аляксей Рагуля, Леанід Лыч, Леанід Акаловіч, Анатоль Астапенка, Павел Севярынец і дачка філосафа Вольга.

Пасля бард Андрэй Мельнікаў праспіваў некалькі песен. У зале прысутнічала шмат вядомых асоб (Яўген Гучок, Анатоль Валахановіч, Ігар Гатальскі, Ілля Копыл і іншыя).

Аляксей Шалахоўскі.
На архіўным здымку
Мікалай Крукоўскі.

**Беларуская мова-
ТБМ**
наша будучыня

Ахвяраванні на ТБМ

- Харытончык Надзея - 100000 р., г. Менск
- Трафімчык Таццяна - 100000 р., г. Слонім
- Лапенка Аляксей - 80000 р., г. Менск
- Герасімовіч Валяніцін - 30000 р., г. Менск
- Сінік Павел - 30000 р., г. Менск
- Севасцянава Ганна - 20000 р., г. Менск
- Шышко Лілея - 50000 р., г. Менск
- Шышко Іван - 30000 р., г. Менск
- Козел Ларыса - 80000 р., г. Менск
- Самойленка Арцём - 40000 р., г. Менск
- Мускі Барыс - 50000 р., г. Менск
- Шкірманко Фелікс - 100000 р., г. Слаўгарад
- Стрыгельская Наталля - 30000 р., г. Менск
- Чечат Лілея - 20000 р., г. Менск
- Чечат Віктар - 30000 р., г. Менск
- Чечат Сяргей - 30000 р., г. Менск
- Чечат Алеся - 30000 р., г. Менск

18. Багданкевіч Святлана - 50000 р., г. Менск
19. Сівалобчык Ларыса - 30000 р., г. Менск
20. Бунецкі Павел - 200000 р., г. Менск
21. Краўчанка Анатоль - 500000 р., г. Менск
22. Лягушаў Алег - 100000 р.,
ст. Ясень, Асіповіцкі р-н.

23. Лазарук Тамара - 50000 р., г. Менск
24. Канкаловіч Верна - 430000 р., г. Менск
25. Ляўшун Дзяніс - 190000 р., г. Менск
26. Мяцельская Наталля - 40000 р., г. Менск
27. Жылач Т.М. - 50000 р.,
в. Мятлічыцы, Аколава

Дзеянасць ГА "ТБМ імя Францішка Скарыны" па наданні роднай мове рэальнага статусу дзяржавнай вымагае вялікіх выдаткаў. Падтрымка ТБМ – справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Просім Вашыя ахвяраванні дасылаць на адрес, вул. Румянцева, 13, г. Мінск, 220034, альбо пералічыць на разліковы рахунак ТБМ №3015741233011 у Аддзяленні № 539 ААТ "Белінвестбанка" код 739 (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчадбанка Беларусьбанка.

Паведамленне

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"

Рахунак атрымальніка 3015741233011 Асабовы рахунак 739

Касір

(прозвічча, імя, імя па-батьку, адрас)

Від плацяжку		Дата	Сума
Ахвяраванні на дзеянасць ТБМ			

Пеня

Разам

Квітанцыя

Плацельшчык

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"

Рахунак атрымальніка 3015741233011 Асабовы рахунак 739

Касір

(прозвічча, імя, імя па-батьку, адрас)

Від плацяжку		Дата	Сума
Ахвяраванні на дзеянасць ТБМ			

Пеня

Разам

М.П.

Плацельшчык

(Працяг. Пачатак у папяр.
нумары.)

Падышоў да Нёмана, зачарпнүй далонямі ваду - цеплая. Вада цеплая, а лёгкі начны ветрык уздоўж Нёмана дзыму́, як з халадзільніка. Холад прагнаў мяне ў палатку. Іна з Колем шіх тутарылі, я ў гарвоку не ўлазіў і хутка заснуй.

... Раніцай разбудзіў Колю. Вылезлі з палаткі. Сонца яшчэ не ўышло. Па Нёмане слаўся бляўсёры туман. Стаяла велічавая дримотная цішыня. У вадзе, як у лістэрку, адбіваўся левы абрывісты бераг. Іна ў палатцы бесклапотна спала. Прыкрылі палатку, вырашылі: чалавека з сікеры пад галавой лепіш не будзіць. Пайшлі вудзіць рыбу. Гадзіны дзве патрацілі і, нічога не злавіўши, купілі трошкі рыбы ў мясцовага рыбака, які вудзіў з лодкі. Потым гадзіну-другую паспалі і пачалі збірацца на пошукі - чамусыці моўчкі, заклапочана. Іну пакінулі ля палаткі з наказам на абед зварыць юшку. Пакінулі бесцырымонна, нібыта свайго даўняга таварыша. Дурням нават ў галаву прыйсці не магло, што так рабіць небяспечна.

Учараашні селянін з лодкай па дамоўленасці пераравіў нас на другі бераг.

... Сонца паднялося высока, высахла раса, але пад дрэвамі адчувалася прахалода. Ужо прайшлі добрыя дзве гадзіны пошукаў. Зямля ў жніўні падсохшая, цвёрдая, а шомпала姆 трэба прабіць яе на сантиметраў сорак. Працевалі падперменна, але больш стараўся Коля. Праўда, час ад часу абураўся: "Дыскрымінацыя! Як чорная праца, дык мне". Я віміраў крокамі месца пошуку, хадзіў ад дрэва да дрэва і з гумарам тлумачыў, што ў такой тонкай справе важна пільнае кіраўніцтва. Так слова за словам завязалася гутарка.

- Помніца, ты казаў, што ў душы трэба нешта светлае вырасціць, - нібыта сам насам размаўляў Коля, - вось каб вырасціц, то не грэх у царкве свечку паставіць - за ўсіх святых і грэшных, хто ўдзельнічаў у тым паўстанні, каб душы іх падняліся і дапамаглі.

- Не вядома, колькі свечак за спачын пастаўлена, а ты, каб падняліся.

- Я не пра гэта. Калі не тваё, трэба папрасіць. Думаеш, дзед Мікула часу не знайшоў? Ен не мог пераступіць унутраны закон: не тваё - не руш. Тут, сам ведаеш, ніколі на дзвярах замкі не віселі.

- Добрую справу робім, навостра душы нябожчыку трывожыць.

- А як ні рабі добрае, нечакана вырастасе чартапалох, і ўсё добрае ператвараецца ў абразу... Всё таму, што кіраўнікі слабыя. У нас кожны прарадыр пры жыцці такі разумны і важны, ажыццяўляе пільнае кіраўніцтва, а як памрэ, дык раптам высыяляецца - быў такі паганец.

- Ты не камплексуі. Проста ўлада псуе чалавека. Да

сапсованага цягнуцца розныя падлізы, хваляць правадыра і ганьбяць усякага, трошкі разумнейшага. У выніку з атачэння правадыра вымыываюцца разумныя, творчыя людзі, застаецца адно гнілое смярдзючае балота і правадыр, ад якога запалкі хаваць трэба. А я не сасноўся, бо ты ў мяне вельмі працавіты і творчы кампаньён.

- Гэта праўда, не сапсунешся, я арганічна не пераношу недалёкіх кіраўнікоў. А ну бяры шомпал і, працууючы, успамінай, можа, ад зямлі розуму набярэшся.

- Шукаць трэба квадратна-крокавым метадам. Вось, пабач, - я ўзяў шомпал і пачаў метадычна, крок за крокам пароць зямлю, - ты лепш думай, як знайсці скляпенне, а не чартапалох. Пачынаю заўважаць, у цябе ёсць нешта ад шляхты. Сам наўдалы, а гонаў... кіраўнікі слабыя.

Старанна праверўши запланаваны кавалак плошчы, разагнуўся, паставіў у задуменіні, затым пачаў пошук у іншым месцы.

Коля моўчкі плядзеў на маю творчасць, затым прамовіў з праменчыкам сатыры і гумару. Промовіў без інтанациі, трошкі ў задумленні, ні да кога не звяртаючыся, але ж сэнс прамовы мяне нечакана крануў і запаў у памяці.

- Чалавек павінен быць спадаром на сваім месцы, мець асабісты творчы падыход да справы. Калі ім кіруюць, гэта ўжо не чалавек. Гэта аснова, ты недалёкі і трошкі блазнаваты не можаш зразумець асноўнага. Ганьба, - махнуў рукою, пайшоў у сад.

Ён не пакрываўдзіўся і не злаваў на мяне. Для нас дваіх мова з'яўлялася нечым драгасным, на словы ўвага не звярталася, сэнс разгортваўся дзесьці па-за словамі. Магчыма, такі ўзаемадносіны ўзніклі як прэтэст на патрабаванне размаўляць на чыстай мове, калі бацькі размаўляюць на трасянцы. Магчыма, усё склалася стыхійна. Магчыма, здабытак дамарошчанага выхавання - успамінаюча нататкі маці: "Не слухай, сынок, што людзі кажуць, слухай, што думаюць".

Як бы там ні было, а ўсталіваша манера зносін нас задавальніла, ды і наогул была больш эфектыўная: яна перадавала не толькі сэнс размовы, але, часткова, настрой, пачуцці, нейкую ўнутраную прадбачнасць падвойзін.

Я парадкам стаміўся: безвыніковая праца пачала дацакуцца. Коля вярнуўся з кашуяй яблыкай. Прапанаваў:

- Пажубай белы наліў, тут іх завуць папяроўкамі.

- Нічога мы не знойдзем, - я ўзяў яблык, адкусіў, усміхнуўся. - У той час з дзедам Мікулам прыходзілі дзесьці сюды. Помніца, дзед пранізвав зямлю тоўстым дротам, нічога не знайшоўши, казаў: "Трэба вясною шукаць. Вяс-

ной зямля прасядае, мяккая". Напэўна, і нам трэба вясной прыехаць.

- Вясной - гэта вясной, цяпер трэба шукаць, - не згадаўся Коля.

- Вельмі прымітывальная метода пошуку, ды і наогул я тут разважыў крыху, дзеля чаго мы намагаемся? Цяпер усе: хто знайшоў, хто ўкраў - вязуць прадаваць. Акрамя грошай, нікому нічога не трэба. Прыйшоў час, калі раскідаваюць камяні. Цяпер трэба не гістарычны звесткі адшукваць, а спусціць галоднага сабаку, што на жалезнім ланцу.

Коля задумаваўся, паглядзеў на свае рукі, на якіх ужо пачаступілі мазалі, - будзем адкладваць - час збіраць камяні можа не прыйсці.

- Пра камяні завядзём гаворку пасля. Ужо палудзень, дзяўчына адна на беразе. Трэба думаць і пра хлеб надзённы.

- Гэта праўда, без Іны сумна, - згадаўся Коля.

Схаваўшы шомпал, выйшлі на бераг у месцы, дзе Нёман рабіў паварот. Бераг высоکі, да вады не спусцішся. Направа, уверх па цячэнні, абрыв ўздоўж Нінівіч, наўнікі, дзе Нёман не такі ўжо і глыбокі. Памалу глыбіні спадала. Коля стаяў па пояс у вадзе, разгублены, жаласны і зlossenы.

- Падглядваць за чужымі аголенымі дзяўчатамі, кажуць, вельмі нядобра, амаральна.

- За чужымі нядобра, а Іна - наш кампаньён. Ды ўжо вону пльве, тут толькі і глядзі, каф не ўтапілася.

- Куды ж яна пльве?

- схапіўся Коля, - там глыбіні пачынаеца. Цячэннем знясе... Э-Э...

- Не кірчи, дурань, - абарваў я, - напалохаеш - горш будзе. Лепш бяжым ратаўца.

Пабеглі ў хмызняк да яра. Пакуль спускаліся, Коля зачапіўся, упаў. Я дапамог падняцца. Трошкі замарудзілі. Калі спусціліся ўніз на адкрытае месцы, на вадзе ўжо нікога не было відаць.

- Дзе ж яна? На Нёмане адразу не ўтопілася, павінна вынесці цячэнне, - Коля кінуўся ў воду, паплыў.

Я таксама спужаўся, ліхаманка разглядаў паверхню вады. На душы зрабілася цягучка-цяжка. Што рабіць? Застыў у нерашучасці. Дагуляліся гумарысты верацельны, няўжо зацягнула куды пад карэнне. Не, тут каранёў не можа быць. Нёман робіць паварот, калі выкіне цячэнне, дык дзесьці ў гэтым месцы. Толькі нічога не відаць. Ад напружанага агляду вады паплылі слёзы. Раптам у вачах скрэз слёзы на імгненні нешта змянілася. На імгненні ўбачыў, не, гэта не назавеш убачыў, лепш адчуў, нібыта адбываеца са мной, нібыта я адно цлае... Коля пльве, у яго баліць нага ў калене. Тая самая нага, якую вывіхнуў на дарозе. Іна ў лесе, трошкі спужаная (вось ужо гэтыя дзяўчаты, што ў іх душы творыцца: перажыванне, страх, сорам, радасць, заклопачанасць, нешта яшчэ і ўсё адразу). Нехта трэці, зацікаўлены і больш нікога. Кінуў позірк направа, на бераг, убачыў сабаку, што спыніўся і глядзеў, я пльве Коля. Я трасніў галаву, супакоіўся, адчуў, што тримаю ў руках кашупу з яблыкамі. Хуценька расправніў-

- Ніяма там каму забягашца. Цяпер у вёсках, ведаеш сам, адны дзядзінкі жывуць. І справа не ў сораме. Саромеца яна і байца. Тут іншае. Я аб гэтым ужо ўчора задумаўся. Акрамя зневяды аблічча, існуе нейкай ўнутранай напоўненасць, унутраны настрой, стан душы. Іна з намі нібыта ў другое асяроддзе трапіла: у асяроддзе, дзе цябя ўзяло, разумеюць, паважаюць, дзе нікога, толькі прыроды, і так лёгка, радасна, дзе можна выйсці за вузкія рамкі ўсталяванага этикету. Каб гэта зразумець, трэба бачыць, як бяздушна губіць людзей. Прыйдзіна аздін выпадак. Нечакана, як кажуць, стыхійна сутыкнуўся з адной жанчынай далёка ад дому. Дзень прайшоў у сунесных клопатах. Нечаканая шчы-

расць, адкрытасць у размове вызначылі нешта агульнапрыягальнае. Позна вечарам, адсобіўшыся, цалаваліся. Не паверыш, абдымала, цалавала і пласкала, прасіла: "Прабач, я на працы забываю, што жанчына, не ведала, што такое можа быць, мене з табой так прыемна, я ні ў чым табе не могу адказаць, але прашу - мяне не руш, вельмі нечакана ўсё гэта..." Не, такое не раскажаш, такое трэба адчуць.

- I ты не рушыў.

- Не рушыў.

- Ну ты і змей, давёў жанчыну да слёз і не ўцешыў.

- Мне здаецца, ты нешта зняважлівае кажаш, - нібыта ў забыцці прамовіў Коля, гледзячы на Нёман.

- Не, я па прастаце душэйнай праўду даўжыць. Ужо пачынаеца на тым беразе, нешта яшчэ, але я ўжо не звяртаў увагі. Вярнулася небывалая цвёрдасць і ўпэўненасць. Праплыўшы метраў дзесяць - дзванацца, вырашыў змераць глыбіню. Стаяў на дно, вады па шыю, цячэнне шалёнае. У жніўні Нёман не такі ўжо і глыбокі. Памалу глыбіні спадала. Коля стаяў па пояс у вадзе, разгублены, жаласны і зlossenы.

Я пачынаю погляд на паверхню вады ўніз, потым уверх па цячэнні.

Калі ж яна паспела ў лес

схавацца? Добра, калі схавалася, а то, каму потым растворчышь нашу галантніцу, паслядоўнасць дзесяцінне і мэтанікіраванасць, асабліві, які я прадбачліві кіраўнік. Думкі мроіліся, як пчолы ў разварочаным вулі.

Коля схапіў мяне за плечы:

- Што цяпер? Няўжо гэта праўда?

Мільганула думка: аб чым гэта ён?

- Ды супакойся ты, Іна, напэўна, у лесе ля палаткі.

Да палаткі ішлі хутка, подбегам, і кірчалі што ёсць моцы: "Іна!!! Іна!"

Коля кульгаў. Я па дарозе думаў, перажываваў: мала што падалося, усяго хвіліну, пачуццё, нібы міраж, але ўнутры засталася ўпэўненасць - Іна!

Іна і сапраўды нас сутэрэла ля палаткі ў сукенцы, прыліпай да мокрага цела. Сутэрэла са словамі:

- Чаго вы там раскрычаліся? Можа, што знайшли страшнае?

- Твар сур'ёзны, трохі спалоханы, а ў вачах усмешка.

Я глянуў на мокрага Колю, успомніў учараашнью гаворку пра дух Цэцыліі, адвару, вырашыўся, стрымваючы смех, але прамовіў сур'ёзна:

- Убачылі, што ты па Нёмане пльвеши і спужаліся - незнарок утопіўся, юшка згариць.

- Не здарыцца з мяне, - Іна стаяла побач, непакойліва, - гаварыце праўду. Я юшку першы раз в

- Ужо ўчора заўважыў: Іна з сякрай - гэта сур'ёзна. Не, я не здзекуюся, наадварот, нават павагай пранікся. Тут вось што цікава: уражвае шалёна стыхінасць абставін і нешта пабочнае, што непрыкметна праступае з цемры часу і падымасць з глыбін нашай унутранай сутнасці, нешта роднае і блізкае, адразу не ахопіш свядомасцю. Адно скажу, трэба раз пораз адрывацца ад нікчэмнай мітусні жыцця, каб, адасобіўшыся, зняць шапку перад та недарэчна забытым рэліктавым духам мясцовага народа і адчуць прысутнасць узячынасці. Апошніе, не пустыя слова. Зварніце ўвагу, як утульна

зрабілася, і цішыня. Гэта вечнасць дакранулася, спадчына. У апошні час зредку даводзіца пачуць выказванне, сэнэ якога, як пракляще: "Нам выпала жыць на скрыжаванні вялікіх шляхоў гісторыі. На гэтым скрыжаванні калісці вельмі даўно жылі людзі са сваёй мовай і самабытнасцю, зрабіўшы важкі культурны ўплыў на суседнія народы. Тым часам драпежніцкія амбіцыі суседзяў ператварылі народ на гэтым скрыжаванні ў сапраўдных пакутнікаў. Вялікія ахвяры заклалі спадчыну, дзе незалежна, вораг, чужынец альбо свой, хто не ўшаноўвае памяць працкаў і нявечыць народ на гэтай зямлі, не мае будучыні".

Вось якія справы.

Ну чаго прыціхлі? Юшка сапраўды смачная, нават не верыща...

Гудзевічы, 2007 г.

Гэтае апавяданне пабудавана на реальных фактах з намерам прысвяціць свайму школынаму настаўніку Алесю Белакозу да юбілею (80 год) ад выпускнікоў 1972 года Гудзевіцкай сярэдняй школы.

Аўтар - Грабавіцкі Дзмітры Васілевіч -нарадзіўся 14.03.1955 г. у вёсцы Пачуйкі, Ваўкавыскага р-на, Гарадзенскай вобласці.

Закончыў Гудзевіцкую сярэднюю школу ў 1972 г., у якой быў вучнем Алеся Белакоза, закончыў Беларускі тэхналагічны інстытут у 1982 г.

Месца жыхарства - г. Ліда.

Месца працы - ААТ "Лідабудматэрыйы", галоўны інжынер.

РУП "Белпошта" выпусцила маркаваны мастацкі канверт да 950-годдзя горада Браслава. Браслаў (Брачыслаўль), названы па імені князя Брачыслава Ізяславіча, унука Рагнеды і бацькі Ўсяслава Чарадзея, упершыню ўпамінаецца ў Хроніцы Быхаўца пад 1065 годам як горад Полацкага княства. Сёння Браслаў - цэнтр Браславскага раёна Віцебскай вобласці.

Наш кар.

Бескампромісны наконт роднай мовы і беларускай самабытнасці, вечна апальны Алесь Белакоз, школьні настаўнік, заснавальнік Гудзевіцкага музея, часта з болем у сэрцы казаў: "Мы на сваёй зямлі перакапі-поле нейкае, трава без каранёў". Як бачыце, праўду казаў - гісторыю знявчылі, памяць продкаў не ўшаноўваюць. І хто мы?... Вырадкі. Толькі гэта было ўчора з раніцы, а цяпер нешта іншае.

Методыка шчасця ад Алеся Белакоза

У Гудзевічах Мастоўскага раёна адбылася сустрэча ТБМ-аўцяў з легендарнай асабай, настаўнікам беларускай мовы сп. Алесем Белакозам.

Па першое, ён падзяліўся сваім педагогічнымі сакрэтамі. Яны - у даступнай і простай сістэмі апытацца вучняў, якія не прычыняе стрэсу. Яго новая кніга называецца "Методыка шчасця". Па другое, Алесь Белакоз распавеў пра свае паспяховае змаганне з хваробамі і парай усім ужываць кремневую воду. У 1986 годзе ён захварэў на рак нагі, але вырашыў адмовіцца ад аперациі і выкарыстоўваў народныя методы лячэння. Яшчэ ён дапамагае сабе тым, што носіць медныя пласціны, любіць фізічную працу на свежым паветры.

Але галоўны сакрэт яго доўгага веку - у дабразычлівасці да дзяцей і дарослых, у краязнаўчых пошуках, энтузізме захавальніка матэрыяльнай культуры беларускай вёскі. Амаль усё жыццё Алесь Белакоз пражыў у роднай вёсцы. Тут ён атрымаў пачатковую адукацыю: да нямецкай акупацый скончыў 5 класаў Гудзевіцкай сярэдняй школы. У перыяд вайны ён вучыўся з дапамогай сястры Веры. За час завочнай вучобы ў Гарадзенскім педагогічным універсітэце Алесь Белакоз быў настаўнікам пачатковых класаў, выкладчыкам фізікі і матэматыкі, па заканчэнні ін-

стытута працаўнікам настаўнікам беларускай мовы і літаратуры ў Гудзевіцкай школе. Да яго рана прыйшло пачуццё сама-свядомасці: яшчэ ў канцы 1940-х гадоў Алесь Белакоз дру-

гтага чалавека шчасце ў тым, каб працаўнік для Беларусі, работіць людзям дабро. А найбольш яму падабаецца апісваць жыццё патрыётаў свайго рэгіёну. Яго дэвіз - усё для

Беларусі!

Э. Оліна.

На здымках:
1. Алесь Белакоз;
2. Гудзевіцкі літаратурна-этнографічны музей.

"Будзьма!"

адбудуцца заняткі гістарычнай школы з Алегам Трусаўым
"Гісторыя ў падзеях і малюнках"

Пачатак - 18. 30.

Румянцева, 13   Уваход вольны.

Наступныя заняткі адбудуцца адпаведна 20 і 27 ліпеня.

